

DE HBO STANDAARD: UITWERKING

MARIANNE KOK/HERBERT WOLDBERG/HVA

Een hbo-bachelor heeft het niveau van beginnend beroepsbeoefenaar in een beroep of spectrum van beroepen en hij kan functioneren in een multidisciplinaire omgeving waarin een hbo-opleiding vereist of dienstig is. De hbo bachelor standaard is gepubliceerd in de kwaliteitsagenda van de Vereniging Hogescholen 'Kwaliteit als opdracht' (2009). In 2010 heeft de Vereniging Hogescholen afgesproken dat de hbo-bachelor standaard het richtpunt vormt voor de ontwikkeling van landelijke opleidingsprofielen en daarmee voor de uitwerking van de eigen eindkwalificaties. Hiervoor is de procedure voor het vaststellen van landelijke beroeps- en opleidingsprofielen aangepast.

In de hbo-bachelor standaard bevat de kern van hbo-bachelor niveau en zijn de Dublin-descriptoren en de criteria van accreditatiekader verwerkt. De hbo-bachelor standaard dient ervoor zorg te dragen dat studenten:

1. een gedegen theoretische basis verkrijgen;
2. het onderzoekend vermogen verwerven dat hen in staat stelt om bij te kunnen dragen aan de ontwikkeling van het beroep;
3. over voldoende professioneel vakmanschap beschikken;
4. de beroepsethiek en maatschappelijke oriëntatie ontwikkelen die past bij een verantwoordelijke professional.

➔ Praktische uitwerking

- Afgesproken is dat de hbo-bachelor standaard wordt uitgewerkt in de landelijke beroeps- en opleidingsprofielen.
- Daarnaast zijn er sectorale adviescolleges die de standaard voor alle opleidingen in de sector hebben uitgewerkt (bijvoorbeeld de sector Economie).
- De standaard is een ijkpunt voor de hogescholen. Het laat zien dat in hbo bachelor opleidingen de beroepspraktijk en het praktijkonderzoek onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden. Elke opleiding heeft in haar eigen opleidingsprofiel bovenstaande aspecten uitgewerkt. En maakt dus inzichtelijk wat zij verstaat onder een gedegen theoretische basis, onderzoekend vermogen, professioneel vakmanschap en beroepsethiek en maatschappelijk bewustzijn.

➔ Tips

- Domeinvoorzitters zijn lid of voorzitter van een sectoraal adviescollege (SAC). Deze colleges adviseren de Vereniging Hogescholen over nieuwe (versies van) de landelijke beroeps- en opleidingsprofielen. Daarnaast participeren zij in sectoraal overleg, waarin de domeincompetenties worden vastgesteld. Zorg dat het landelijke profiel niet knelt of een vaag en onwerkbaar compromis oplevert, maar dat het juist faciliterend is voor de kwaliteit van de afgeleide landelijke opleidingsprofielen. Werk daarbij de domeinkwalificaties en kennisbasis, vaardigheden en houding helder uit en aan de hand van concrete praktijken in de sector.
- Opleidingsmanagers zijn lid of voorzitter van een Landelijk Opleidingen Overleg. Zorg voor een werkbaar en 'accreditabel' landelijk beroeps- en opleidingsprofiel. Bijvoorbeeld waarin de standaard voor het eindniveau werkbaar is uitgewerkt in samenhang met de competenties, en geconcretiseerd aan de hand van kritische beroepssituaties.

1. Gedegen theoretische basis

Bij elke standaard behoort een hoeveelheid basiskennis. Voor de instroom is kennis op vakgebieden als Nederlands, Engels en rekenen/wiskunde een vereiste. Deze kennis dient gedurende de opleiding toe te nemen. Maar daarnaast gaat het vooral om de vakspecifieke kennis van het beroepsdomein waarvoor wordt opgeleid. De vaststelling en de borging van zo'n kennisbasis door de opleidingen is van eminent belang. Het competentiegericht onderwijs is een belangrijke vernieuwing in het hoger onderwijs maar de invoering hiervan

ging soms vergezeld van een onderwaardering van kennis. Integratie van kennis, vaardigheden en attitude past bij het opleiden van startbekwame beroepsbeoefenaren. Met een versterkte nadruk op kennis zal het competentiegericht onderwijs een andere inhoud krijgen dan enkele jaren geleden het geval was. Het gaat hierbij om de noodzaak dat studenten over de theoretische bagage beschikken die hen de basis biedt om kritisch en creatief naar hun eigen vakgebied te kunnen kijken. Deze kennisbasis is daarmee onlosmakelijk verbonden met het hbo-bachelorniveau.

➔ Praktische uitwerking

Deze pijler verwijst naar de body of knowledge van de opleiding. De afgestudeerde beroepsbeoefenaar moet voldoende weten en begrijpen van de materie waar het in het beroep over gaat. Het is hierbij noodzakelijk dat studenten over de theoretische bagage beschikken die hen de basis biedt om kritisch en creatief naar hun eigen vakgebied te kunnen kijken. Er wordt in dit geval gesproken van een goed gestructureerd kennisbestand of body of knowledge. Dit bevat de essentiële paradigma's, theorieën, principes en conceptuele structuren van het beroepsdomein, hun onderlinge relaties en de condities waarin deze bruikbaar zijn en worden begrepen. Vanwege de nauwe relatie met het eindniveau heeft kennisverwerving een cruciale rol in de ontwikkeling van de eindkwalificaties op bachelorniveau. Het curriculum van een opleiding met voldoende inhoudelijke diepgang wordt gekenmerkt door het gedurende de opleiding ontwikkelen en in stand houden van een stevige professionele body of knowledge, die complexere theorievorming omvat. De opleiding kan een indeling hanteren van de kenniscomponent die relevant is voor het beroep en het eindniveau.

Een voorbeeld:

- *Basics* : De basiskennis waarover elke afgestudeerde van de bacheloropleiding beschikt.
- *Visions* : Belangrijke richtinggevende theorieën, concepten en/of auteurs binnen het profiel van de opleiding.
- *Toekomstverkenningen* : Actuele ontwikkelingen en inzichten.

➔ Tips

- De kennisbasis omvat kennis van theorie en praktijk.
- De kennisbasis omvat de landelijke body of knowledge en kennis die relevant is voor de eigen profilering.
- De opleiding hanteert criteria om het niveau van (internationale) vakliteratuur en andere bronnen te borgen
- Lectoren hebben een rol in het vaststellen van de (regionale) body of knowledge
- Beschrijf de body of knowledge in samenhang met het eindniveau en de tussenniveaus.

2. Onderzoekend vermogen

Bij professionele bachelors gaat het niet alleen om het vertalen van aangeleerde kennis van hoog niveau naar een praktijksituatie. In onze moderne samenleving is het cruciaal dat hbo-bachelors over een onderzoekend vermogen beschikken dat leidt tot reflectie, tot evidence based practice, en tot innovatie. Zo stelt de commissie Abrahamsen:

*'... the abilities to analyse problems, to synthesize, to propose solutions and to communicate about various challenges (...), also in a multidisciplinary environment, are becoming more and more important. These abilities are not only important in research environments but also in industry and the society at large. This, in combination with the knowledge and the understanding of real life processes in industry, will give industry additional innovative power. Practical and professional experience of students, by preference from the start of their study in combination with applied research, will allow these competences to develop.'*¹

---

¹ Bron: 'Bridging the gap between theory and practice, possible degrees for a binary system', Report Committee Review Degrees for the Dutch Ministry of Education, Culture and Science, 2005, blz.48.

→ Praktische uitwerking

Bij professionele bachelors gaat het niet alleen om het vertalen van aangeleerde kennis van hoog niveau naar een praktijk situatie, maar ook dat hbo bachelors beschikken over onderzoekend vermogen dat leidt tot reflectie, evidence-based practice en tot innovatie. De NVAO stelt dat het niet de bedoeling is dat een hbo bachelor beschikt over een hoog niveau van onderzoeksvaardigheden, maar beschikt over onderzoekend vermogen. Een hogeschool leidt geen onderzoekers op, maar professionals die goed methodisch kunnen handelen en een gezonde nieuwsgierigheid hebben voor vernieuwingen in beroepen en het werkveld. Het onderzoek in het hbo is praktijkgericht. Het onderzoek dient zicht te richten op het ontwikkelen van antwoorden voor concrete (unieke) problemen of het positieve equivalent daarvan, het realiseren van kansen in de beroepspraktijk en niet sec op de ontwikkeling van het weten, de wetenschap. De kennis die hiermee wordt opgedaan en de oplossingsrichting die hiermee wordt geboden, kan veelal ook van toepassing zijn bij vergelijkbare vraagstukken in vergelijkbare situaties. Daarmee draagt het onderzoek bij aan overdraagbare kennis en op een meer evidence-based uitvoering van de beroepspraktijk.

Studenten beschikken over:

- Vermogen tot reflectie.
- Evidence based denken en handelen.
- Innovatief vermogen.

En:

- Zij kunnen problemen analyseren.
- Zij kunnen synthetiseren.
- Zijn oplossingsgericht.
- Zijn communicatief.
- Kunnen multidisciplinair denken en handelen.

3. Professioneel vakmanschap

Vakmanschap is onlosmakelijk verbonden met de opleidingen die hogescholen verzorgen. De professionele bacheloropleiding is voor velen de hoogste vorm van beroepsonderwijs die zij volgen. Dat betekent dat onze bacheloropleidingen moeten zorgen dat studenten de kennis en vaardigheden aanleren die specifiek zijn voor de rol van de professional in een werkveld. Een goede verbinding tussen de opleiding en de beroepspraktijk is daarvoor een noodzakelijke voorwaarde. Docenten met actuele praktijkervaring en het inzetten van gastdocenten geven hiervoor de juiste context. De stages bieden studenten de confrontatie tussen de opgedane kennis en oefeningen met de realiteit van de eigenlijke beroepspraktijk. Ook het hebben van een internationale oriëntatie maakt onderdeel uit van het vakmanschap, evenals het beschikken over een ondernemende houding.

4. Beroepsethiek en maatschappelijk bewustzijn

Hbo bachelors zijn geen eenzijdige toepassers, maar beroepsbeoefenaren die een relatie leggen met maatschappelijke en soms ethische vraagstukken. De bachelor student is zich bewust van de betekenis van aangeleerde kennis en vaardigheden in hun maatschappelijke context. Van studenten wordt verwacht dat zij beschikken over het vermogen om kennis kritisch te beoordelen aan de hand van morele waarden. Studenten:

- Kunnen relaties leggen met maatschappelijke en soms ethische vraagstukken; beschikken over interculturele bagage en voelen zich wereldburger.
- Zijn op de hoogte van actuele situaties en ontwikkelingen in het buitenland en zien de betekenis hiervan voor hun werk.